ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΟΥΚΑΛΑΣ
1937-2026

Γιώργος Πουκαμισάς[1]

Ελπίζω ο ΣΤΡΑΒΩΝ να κατανοήσει, ότι για λίγο φεύγω από την γεωγραφία και τα κάλλη της, χωρίς να παραβλέπουμε τα σύννεφα γύρω μας, και σύρω δύο γραμμές στη μνήμη του Κωνσταντίνου Τσουκαλά.

Φοιτητές ακούγαμε το όνομα του ανερχόμενου τότε κοινωνιολόγου και πολιτικού επιστήμονα από το Παρίσι. Διαβάζαμε τα βιβλία του. Γνωρίζαμε για την στενή φιλία του με τον Νίκο Πουλαντζά, τον αυτόχειρα του 1979.

Είχα την τύχη να τον γνωρίσω από κοντά το πρώιμο φθινόπωρο του 1983, στην Ρόδο, στο περιθώριο υπηρεσιακού μου εκεί ταξιδιού. Δέχτηκε χωρίς δισταγμό να μου μιλήσει. Στην βεράντα του ξενοδοχείου, όπου και αυτός είχε καταλύσει. Το γιατί ο συνοδοιπόρος του ο Πουλαντζάς, αυτοκτόνησε, μάλιστα πηδώντας στο κενό από το δικό του διαμέρισμα. Δεν είχε εύκολη, ή μάλλον δεν είχε, ή δεν ήθελε να πει, απάντηση. Το στερεότυπο, κάπως λυπημένο, υγρό βλέμμα του, ήταν ακόμη πιο κατηφές, ενώ κάπνιζε το ένα τσιγάρο μετά το άλλο.

Έκτοτε ήταν, νομίζω, αμοιβαία η ευχαρίστηση, όταν τύχαινε να συναντηθούμε. Το καλοκαίρι του 2002, βρέθηκε στη Λευκωσία, όπου υπηρετούσα, καλεσμένος σε εκδήλωση της Μονής Κύκκου και του ηγουμένου της Νικηφόρου, όπου το γενικό πρόσταγμα είχε ο μακαρίτης καθ. Χριστόδουλος Γιαλουρίδης. Η ανανέωση της γνωριμίας μας, μου έδωσε αφορμή να προκαλέσω νέα κάθοδό του στην Κύπρο τον Σεπτέμβριο 2003. Μίλησε στο Πανεπιστήμιο, σε εσπερίδα που είχε οργανώσει σε συνεννόηση με την Πρεσβεία, ο καθ. Γιώργος Γεωργής. Όλα είχαν κυλήσει θαυμάσια. Θυμάμαι, στην κατ' ιδίαν συνομιλία μας του μιλούσα για τις προοπτικές του υπό διαπραγμάτευση σχεδίου Αννάν και για τις δικές μου αγωνίες.

Τον επισκέφτηκα στην Βουλή, το σύντομο διάστημα που διετέλεσε βουλευτής του ΣΥΡΙΖΑ, το 2015. Τέλος, συναντηθήκαμε στην Οδησσό, στο πλαίσιο των εορτασμών της 25ης Μαρτίου 2017. Είχε έλθει ως πρόεδρος τότε του Ελληνικού Ιδρύματος Πολιτισμού, για να έχει και προσωπική αντίληψη του παραρτήματος Οδησσού του Ιδρύματος. Μιλήσαμε στους χώρους της «οικίας Γρηγορίου Μαρασλή» που στεγάζει το παράρτημα αλλά και το «Μουσείο Φιλικής Εταιρείας». Νομίζω η χαρά ήταν αμοιβαία.

Την περίοδο αυτή είχα ήδη διαβάσει το μικρό σε όγκο αλλά πυκνό και καίριο, φρονώ, βιβλίο του «Η επινόηση της ετερότητας» (2010), αυστηρή κριτική στον ελέω παγκοσμιοποίησης νεο-φιλελευθερισμό και κατάθεση πίστεως στα εκ της Γαλλικής Επαναστάσεως ιδεώδη του Διαφωτισμού. Το πόνημα, με κάποιο τρόπο συνέβαλε στην αρτίωση θέσεων που διατύπωσα στο Δοκίμιο για το Γεωπολιτισμικό Ανάπτυγμα των Ελλήνων.

---

[1] Πρέσβυς ε.τ., Δρ Πανεπιστημίου Αιγαίου, Πρόεδρος της Ελληνικής Εταιρείας Γεωγραφικών Μελετών Ο ΣΤΡΑΒΩΝ.

Χάρηκα όταν επαξίως εξελέγη μέλος της Ακαδημίας των Αθηνών, πέρυσι. Ατυχώς δεν μπόρεσα να παρευρεθώ στην επίσημη είσοδό του στην Ακαδημία.

Ας κρατήσουμε ζωντανή τη μνήμη του σπουδαίου αυτού διανοούμενου, δάσκαλου και καλού ανθρώπου που ήταν ο Κωνσταντίνος Τσουκαλάς του Αγγέλου.

Γιώργος Πουκαμισάς,
23 Αυγούστου 2026